

INTENEBRIS
TENEBRARUM
EXYNNONCO
PREHENSUS
RUM
FUIT HOMO
MISSUS AD
CUI NOMEN
CRATICHAN
NISI QUENT
INTESTO
NISI QUENT
MOONHUC
DEPESRO
DELOMINE

Analecta

Bisdom

2008-3/4

Breda

ANALECTA 2008

Jaargang 22, Nrs. 3 en 4 (juli, augustus, september, oktober, november, december)

Inhoudsopgave

Officiële berichten.....	2
Oprichting Sint Christoffelparochie, Halsteren.....	9
Grensbeschrijving Sint Christoffelparochie, Halsteren.....	12
Oprichting Parochiële Caritasinstelling, Halsteren	14
Oprichting Interparochiële Caritasinstelling, Oosterhout	16
Handelsregisterwet	19
Sluiting parochiekerk Heuvelkwartier, Breda.....	21
Zilveren jubileum PDOB, Hoeven	25
H. Antonius van Padua	29
The student between science and society.....	36
150 jaar Kathedraal Kapittel.....	43

Officiële berichten

Aanstelling tot lector en acoliet

Z.H. Exc. Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Bisschop van Breda, heeft op vrijdag 29 augustus 2008, gedachtenis van Sint Jan Onthoofding, tijdens de H. Eucharistieviering in de kapel van het Centrum Bovendonk te Hoeven de Heren Egbert Raphaël BORNHIJM en Philippe Jan Marie Ghislain VAN TICHELEN aangesteld tot lector en acoliet.

H. Wijding

Z. H. Exc. Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Bisschop van Breda, heeft op zaterdag 11 oktober 2008 tijdens de H. Eucharistieviering in de parochiekerk van de H. Moeder Gods te Roosendaal de Eerwaarde Heer Johannes Marinus FOESENEK tot diaken gewijd voor het Bisdom van Breda, overeenkomstig de gebruikelijke ritus van het Romeinse Pontificaal.

Presentatie en mutatie

Per 1 augustus 2008 heeft de bisschop de benoeming van de Heer Mgr. Drs. H.C.M. LOMMERS, priester van het Bisdom van Breda, tot parochie-administrator van de parochie Breda-Centrum verlengd tot 1 februari 2009.

De bisschop heeft met ingang van 1 augustus 2008 een pastorale zending verleend aan Mevrouw Drs. M. TIELEMANS-KUNEN voor haar pastoraal werk bij de Stichting Woonzorgcentra Zuiderhout te Teteringen.

Per 1 augustus 2008 heeft de bisschop Mevrouw C.M.P. EPSKAMP de pastorale zending verleend voor haar werk als pastoraal werkster voor de Congregatie 'Alles voor Allen' te Breda, onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werkster bij de Stichting Woonzorgcentra Zuiderhout te Teteringen.

De bisschop heeft per 1 september 2008 Mevrouw Drs. J.M.A. HEEZEMANS benoemd tot pastoraal werkster in de regio De Bevelanden en Schouwen-Duiveland.

Per 1 september 2008 heeft de bisschop de Heer P.W.M. VAN AMELSSVOORT benoemd tot pastoraal werker voor de parochies Emmaüs en Onze Lieve Vrouw te Roosendaal, onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werker in St. Willebrord.

Per 1 september 2008 heeft de bisschop de Heer J.M. FOESENEK, kandidaat-diaken voor het Bisdom van Breda, benoemd tot lid van het pastoraal team van de parochie H. Willibrordus te St. Willebrord.

Per 1 september 2008 heeft de bisschop de Heer drs. L.C.G. SEP, emeritus-diaken van het Bisdom van Breda, benoemd tot assistent-diaken voor de parochie van de H. Willibrordus te St. Willebrord.

Per 1 september 2008 heeft de bisschop de Heer Drs. P.H.M.L. HOEFNAGELS, diaken van het Bisdom van Breda, voor 0.15 fte. benoemd tot coördinator van de diakens; als zodanig is hij lid van de staf van de Priester- en diakenopleiding Bovendonk en van de Dienst Opleiding en Vorming. De heer Hoefnagels is en blijft daarnaast dekenaal coördinator van het dekenaat Het Markiezaat.

Per 1 september 2008 heeft de bisschop de Heer Dr. V.D.M. DE HAAS, diaken van het Bisdom van Breda, voor 0.15 fte. benoemd tot coördinator van de diakens; als zodanig is hij lid van de staf van de Priester- en diakenopleiding Bovendonk en van de Dienst Opleiding en Vorming. De heer De Haas is en blijft daarnaast lid van het pastoraal team van de parochies Breda-Oost en Teteringen.

Per 1 oktober 2008 heeft de bisschop de Heer Drs. F.J.Th. VAN GERVEN ss.cc., diaken, benoemd tot lid van het pastoraal team van de regio Oudenbosch.

De Bisschop heeft per 1 oktober 2008 de Heer Drs. B.H. HENDRIKSEN, diaken van het Bisdom van Breda, benoemd tot lid van het pastoraal team van de parochie Breda-Oost en de H.

Willibrordusparochie te Teteringen, onder gelijktijdig eervol ontslag als lid van het pastoraal team in de regio Oudenbosch.

Met ingang van 1 oktober 2008 ligt de functie van teamleider van het pastoraal team van Breda-Noord bij de waarnemend pastoor de Heer C.P.M. LUIJKX.

Met ingang van 1 oktober 2008 is de Heer drs. A.E.D. VAN LOVEREN herbenoemd tot teamleider van het pastoraal team van de Elisabethparochie regio Midden-Zeeuws-Vlaanderen.

Met ingang van 1 oktober 2008 is Mevrouw Drs. M.J.J. DIRKX herbenoemd tot teamleider van het pastoraal team van de Regio Dongemond.

Met ingang van 1 oktober 2008 is voor de duur van drie jaar Mevrouw M.M.B. VAN VELDHOVEN benoemd tot pastoraal projectmedewerker (0.5 Fte.) in de Onze Lieve Vrouweparochie te Bergen op Zoom.

Met ingang van 15 november 2008 heeft de bisschop de pastorale zending verleend aan Mevrouw M. JANSEN-MERTENS voor haar pastorale arbeid bij de Vereniging van Catechisten en de Stichting Pius X te Breda.

Emeritaat

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop met ingang van 1 juli 2008 de pastorale zending ingetrokken van de Heer J.P.G. VAN BEEK voor zijn werk als pastoraal werker in de parochie St. Petrus'Banden te Gilze.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop aan diaken A.S.C.M. VAN DER WERF per 1 juli 2008 eervol ontslag verleend als lid van het pastoraal team van de regio Dongemond.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop met ingang van 1 augustus 2008 de pastorale zending ingetrokken van de Heer A.J.C. VERNOOIJ voor zijn werk als pastoraal werker in de parochies Dongen en Klein Dongen-Vaart en H. Geest te Rijen.

Per 1 september 2008 heeft de bisschop de tijdelijke pastorale zending van Mevrouw M.A.W. MOLS voor haar werk als vrijwilligster in het Annahuis te Breda ingetrokken.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop met ingang van 1 oktober 2008 de pastorale zending ingetrokken van Zuster Drs. Ancilla MARTENS voor haar werk als pastoraal werkster in de Emmaüsparochie te Roosendaal.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop met ingang van 1 oktober 2008 de Heer W.B.M.J. TOBÉ, diaken van het Bisdom van Breda, op eigen verzoek eervol ontslag verleend als lid van het pastoraal team in de regio Oost-Zeeuws-Vlaanderen.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop per 1 november 2008 de pastorale zending ingetrokken van Mevrouw P.J.M. MAAS voor haar pastorale arbeid in de Jeruzalemparochie te Breda.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop met ingang van 1 december 2008 de pastorale zending ingetrokken van Zuster Noëla POLET M.A. voor haar werk als pastoraal werkster in de parochies van de regio Oost Zeeuws-Vlaanderen.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop met ingang van 1 december 2008 de pastorale zending ingetrokken van Mevrouw drs. F.V. KOEVOETS-BERTKE voor haar werk als pastoraal werkster in de parochie O.L. Vrouw in het Woud te Wouw e.o.

Vertrek

Met ingang van 1 juli 2008 is aan Mevrouw Drs. J.P.C.M. EMMEN-BREKELMANS eervol ontslag verleend uit haar functie van bisschoppelijk gedelegeerde voor het katholiek onderwijs.

Per 1 december 2008 heeft de bisschop – wegens beëindiging van haar dienstverband - de pastorale zending ingetrokken van Mevrouw Drs. J.C.M. STEVENS-HENGST voor haar werk als pastoraal werkster bij de Stichting Groenhuysen te Roosendaal.

Overleden

Op woensdag 9 juli 2008 is de Zeereerwaarde Pater A. van den Brule o.c.r. in zijn woonplaats Zelzate (B) overleden.

Aloys VAN DEN BRULE werd geboren te Breda op 31 januari 1921 en priester gewijd voor de Trappisten van de Trappistenabdij te Westmalle op 9 november 1968.

In het Bisdom van Breda was hij van 1 april 1976 tot 1 november 1981 kapelaan van de parochie St. Jan te Roosendaal; op 1 november 1981 werd hij benoemd tot pastoor van Tholen en Oud-Vossemeer; in de jaren 1990/1991 was hij tevens parochie-administrator van Lepelstraat; op 1 juli 1992 ging hij met emeritaat.

De plechtige uitvaart is gevierd op zaterdag 12 juli 2008 in de Trappistenabdij te Westmalle (België), Antwerpsesteenweg 496, waarna aansluitend de begrafenis plaatsvond op het kloosterkerkhof aldaar. Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op dinsdag 29 juli 2008 is de Zeereerwaarde Pater J. van Berkel ss.cc. in zijn woonplaats Tilburg overleden.

Johannes VAN BERKEL werd geboren te Roelofarendsveen op 4 februari 1917 en priester gewijd voor de Paters van de Heilige Harten op 27 juli 1943.

In het Bisdom van Breda was hij vanaf 1957 tot 1982 bedrijfsaalmoezenier; daarnaast was hij vanaf 1974 parttime aalmoezenier in jeugdgevangenis Den Heijacker te Breda. Na zijn emeritaat in 1982 assisteerde hij in de parochie van Sint Jan de Doper te

Breda. In 2004 verliet hij het klooster in Bavel en nam zijn intrek in Mariahof te Tilburg, alwaar hij is overleden.

De plechtige uitvaartdienst is gehouden op zaterdag 2 augustus 2008 in de kloosterkapel, Seminarieweg 26 te Bavel, waarna de begrafenis plaats vond op het kloosterkerkhof van de paters van de Heilige Harten op de begraafplaats Zuylen, Tuinzigtlaan 11, Breda.

Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op zaterdag 25 oktober 2008 is overleden Mevrouw Henriëtte BOS.

Zij was in het Bisdom van Breda van 1988 tot 2000 pastoraal werkster, eerst in de parochie van Prinsenbeek (1988-1992) en vervolgens in Verzorgings- en verpleeghuis "De Volckaert" te Dongen (1992-2000).

De crematieplechtigheid heeft plaatsgevonden op donderdag 30 oktober 2008 te Middelburg.

Moge zij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op zaterdag 8 november 2008 is de Zeereerwaarde Heer C.J.J. van Oers in zijn woning te Bergen op Zoom overleden.

Constantinus Josephus Johannes VAN OERS werd geboren te Wouw op 20 februari 1913 en priester gewijd voor het Bisdom van Breda op 22 mei 1937.

Hij werd op 31 juli 1937 onderpastoor te Budingen (B.) en op 8 juni 1938 onderpastoor te Londerzeel (B); op 15 maart 1939 werd hij kapelaan te Lamswaarde en op 26 maart 1946 werd hij kapelaan in de St. Josephparochie te Roosendaal. Op 30 december 1963 volgde zijn benoeming tot pastoor van de H. Hartparochie te Bergen op Zoom. Op 1 april 1979 ging hij met emeritaat. Nadien heeft hij tot op het laatst zijn priesterlijke dienst aan parochies en instellingen aangeboden. De plechtige uitvaart is gevierd op donderdag 13 november in de H. Hartkerk, Piusplein te Bergen op Zoom, waarna de begrafenis plaatsvond op de r.k. begraafplaats aan de Mastendreef te Bergen op Zoom.

Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op dinsdag 18 november 2008 is de Zeereerwaarde Heer F.A. Buysse in huize Emmaüs te IJzendijke overleden.

François Augustinus BUYASSE werd geboren te Biervliet op 12 april 1926 en priester gewijd voor het Bisdom van Breda op 7 juni 1952.

Hij werd op 1 oktober 1952 assistent te Wouwse Plantage; op 1 augustus 1956 werd hij kapelaan te Lepelstraat; van 1958 tot 1965 was hij kapelaan te Gilze; op 2 augustus 1965 volgde zijn benoeming tot kapelaan in Hulst; vanaf november 1969 tot aan zijn emeritaat was hij achtereenvolgens kapelaan en pastoor te IJzendijke, Hoofdplaat en Biervliet. Op 1 februari 1996 ging hij met emeritaat.

De plechtige uitvaart is gevierd op zaterdag 22 november in de H. Maria Hemelvaartkerk te IJzendijke, waarna de begrafenis plaatsvond op de Algemene Begraafplaats aan de Beukelsstraat in Biervliet.

Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op 25 december 2008 overleed te Nijmegen de Zeereerwaarde Pater A. van den Bosch SCJ.

Adrianus VAN DEN BOSCH werd geboren op 16 januari 1920 te Geertruidenberg; op 21 juli 1946 werd hij tot priester gewijd voor de Priesters van het Heilig Hart van Jezus.

In het Bisdome van Breda was hij vanaf 1 juli 1972 pastoor van de Sint Martinusparochie in Souburg; Op 3 juni 1982 werd hij pastoor van de parochie van de H.H. Martelaren van Gorcum in Stampersgat. Op 21 juli 1996 ging hij met emeritaat. Tot 2 oktober 2002 bleef hij in Stampersgat wonen. Om gezondheidsredenen verhuisde hij toen naar het kloosterverzorgingshuis Sint Jozef in Nijmegen.

De plechtige uitvaart werd gevierd op dinsdag 30 december 2008 te Nijmegen, waarna aansluitend de begrafenis plaatsvond op het kloosterkerkhof aldaar.

Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

JOHANNES HARMANNES JOZEFUS VAN DEN HENDE

door de genade van God en de gunst van de Apostolische Stoel
Bisschop van Breda

Aan het pastoraal team, de besturen en de parochianen van de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer.

GEZIEN

het verzoek van de besturen van de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer, gedaan bij schrijven van 29 april 2008;

GEZIEN

het positief advies van de Hoogeerwaarde Heer Ing. P.A.E. de Rooij, deken van het Dekenaat Het Markiezaat, gegeven bij schrijven van 12 mei 2008;

GEHOORD,

overeenkomstig het vereiste van can. 515 § 2 C.I.C., de Priesterraad, in vergadering bijeen op 3 juni 2008;

GELET

op de resultaten van het gevoerde overleg en op de bepalingen van het kerkelijk recht, in het bijzonder van can. 121 C.I.C.;

OVERWEGENDE

dat een goede uitoefening van de pastorale zorg in de Regio Halsteren wijziging van de bestuurlijke en organisatorische voorzieningen noodzakelijk maakt;

BESLUIT HIERBIJ

de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer samen te voegen tot de R.K. **"Sint Christoffelparochie"** te Halsteren die geregeerd zal worden door de bepalingen van het "Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland" (ARBP), laatstelijk vastgesteld door de Bisschoppen van Nederland op 14 juni 1988 en laatstelijk door hen gewijzigd op 9 mei 2006, met inachtneming van de volgende bepalingen:

1. Dit besluit wordt van kracht op 1 juli 2008.
2. Met ingang van die datum houden de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer op te bestaan en worden zij samengevoegd tot de R.K. **"Sint Christoffelparochie"** te Halsteren, overeenkomstig can. 121 C.I.C., zodat deze parochie de enige, algemene en onmiddellijke rechtsopvolger is van de vier voormalige parochies.
3. Met ingang van die datum bestaat het territorium van de R.K. **"Sint Christoffelparochie"** te Halsteren uit de territoria van de vier voormalige parochies.
Het is wenselijk dat er een correcte grensbeschrijving van de parochie wordt opgesteld die de goedkeuring behoeft van de Bisschop van Breda.
4. De parochiekerken van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer blijven voor de goddelijke eredienst bestemd en behouden hun titel.
5. Met ingang van die datum krijgen de zittende leden van de parochiebesturen van de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer eervol ontslag uit hun functie en wordt er voor de R.K.

"Sint Christoffelparochie" te Halsteren een parochiebestuur gevormd overeenkomstig de bepalingen van het "Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland", laatstelijk vastgesteld door de Bisschoppen van Nederland op 14 juni 1988 en laatstelijk door hen gewijzigd op 9 mei 2006.

De pastoor is rehtens lid en voorzitter van het parochiebestuur (art. 25.1 en 26.1 ARBP).

Tot leden van het parochiebestuur worden bij dezen benoemd:

- de Heer A.P.M.M. van Gulp,
- de Heer G.L.A. Kuypers, secretaris,
- de Heer B.P.M. Nefs, penningmeester,
- de Heer C.J.P.M. Hooghiemstra.

De Heer A.P.M.M. van Gulp wordt bij dezen tevens benoemd tot vice-voorzitter van het parochiebestuur.

Ten spoedigste zal een rooster van aftreden worden opgesteld, overeenkomstig art. 27.7 ARBP, en ter kennis worden gebracht van de Bisschop van Breda.

6. Met ingang van die datum krijgen de zittende leden van de parochievergaderingen van de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen en de H. Antonius van Padua te Lepelstraat eervol ontslag uit hun functie.
7. Van dit besluit dienen de parochianen op de hoogte te worden gebracht.

Breda, 9 juni 2008
Nr. 21/162/2008

+ Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende,
Bisschop van Breda.

Beschrijving van de grenzen van de Sint Christoffelparochie te Halsteren

De grens begint in de Nieuwe Haven (Oosterschelde) ter hoogte van de zuidgrens van de Auvergnepolder.

Vanaf dit punt gaat de grens in zuidelijke richting door de Nieuwe Haven, in westelijke en noordelijke richting door de Oosterschelde tot de Keeten, in noordoostelijke richting door de Keeten en het Mastgat, in zuidoostelijke richting door de Krabbenkreek en in zuidoostelijke richting door de Schelde-Rijnverbinding tot het water de Verkorting ter hoogte van de Groenendijk. De grens gaat in oostelijke richting 50 meter door de Verkorting tot de Rubeerdijk en in noordoostelijke richting over het midden van de Rubeerdijk tot een punt op de Rubeerdijk, 1.100 meter ten noorden van de Jan den Boersweg waar een watergang naar de Koeveringsdijk loopt. De grens volgt in zuidoostelijke richting deze watergang tot de Koeveringsdijk.

Vervolgens gaat de grens in zuidelijke richting over het midden van de Koeveringsdijk tot de Westlandse Langeweg, in oostelijke richting over het midden van de Westlandse Langeweg tot het water Ligne of Bergsche Watergang en volgt in zuidelijke en zuidoostelijke richting de Ligne of Bergsche Watergang over een klein deel van de voormalige gemeentegrens van Wouw en gaat in zuidelijke richting ten westen langs de Dassenplas tot de Laagweg en volgt in westelijke en zuidelijke richting de Ligne of Bergsche Watergang tot de Schansbaan.

Vanaf de Schansbaan gaat de grens in noordwestelijke richting over de Schansbaan tot de Ligneweg, in zuidwestelijke richting over het midden van de Ligneweg tot de Melanenweg, in zuidoostelijke richting over het midden van de Melanenweg tot de Fort Prinseweg, in zuidwestelijke richting over het midden van de Fort Prinseweg en de Stapelakker tot de Ringersweg. Vanaf dit punt gaat de grens in een rechte lijn in zuidwestelijke richting naar de hoek Plasticslaan/Lelyweg en gaat vervolgens in zuidwestelijke richting over het midden van de Plasticslaan tot de zuidgrens van de Auvergnepolder.

Tenslotte volgt de grens in westelijke richting de zuidgrens van de Auvergnepolder tot in de Nieuwe Haven (Oosterschelde), dit is het punt van uitgang.

Door mij gezien en goedgekeurd.

Breda, 15 oktober 2008 (Nr. 21/290/2008)

Drs. V.G.P.J.M. Schoenmakers,
Vicaris-generaal.

JOHANNES HARMANNES JOZEFUS VAN DEN HENDE

door de genade van God en de gunst van de Apostolische Stoel
Bisschop van Breda

Aan de besturen van de Parochiële caritasinstellingen van de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer.

Aan het pastoraal team, het bestuur en de parochianen van de R.K. Sint Christoffelparochie te Halsteren.

GEZIEN

het verzoek van de besturen van de parochiële Caritasinstellingen van de de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer, gedaan per brief d.d. 28 mei en 9 juni 2008;

OVERWEGENDE

dat de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer met ingang van 1 juli 2008 zijn samengevoegd tot de R.K. "**Sint Christoffelparochie**" te Halsteren;

GELET

op de bepalingen van het kerkelijk recht, in het bijzonder van can. 121 C.I.C.;

BESLUIT HIERBIJ

tot fusie over te gaan van de vier genoemde Caritasinstellingen, met inachtneming van de navolgende bepalingen:

1. Dit besluit wordt van kracht op 1 juli 2008.

2. Met ingang van die datum houden de parochiële Caritasinstellingen van de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer op te bestaan en worden zij samengevoegd tot de **“Parochiële Caritasinstelling Sint Christoffel”** te Halsteren, overeenkomstig can. 121 C.I.C., zodat deze Parochiële Caritasinstelling de enige, algemene en onmiddellijke rechtsoptvolger is van de vier voormalige Caritasinstellingen, welke zal worden geregeerd door de bepalingen van het "Algemeen Reglement voor het bestuur van een (inter)parochiële Caritasinstelling in de Nederlandse R.K. Kerkprovincie", laatstelijk vastgesteld door de Bisschoppen van Nederland op 12 februari 1991 en laatstelijk door hen gewijzigd op 9 oktober 2001.
3. Met ingang van die datum krijgen de zittende leden van de besturen van de parochiële Caritasinstellingen van de R.K. Parochies van de H. Quirinus te Halsteren, Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Tholen, de H. Antonius van Padua te Lepelstraat en de H. Willibrordus te Oud-Vossemeer eervol ontslag uit hun functie, onder dankzegging voor hetgeen zij in deze functie voor de Caritasinstelling hebben gedaan, en wordt er voor de **"Parochiële Caritasinstelling Sint Christoffel"** te Halsteren een bestuur gevormd overeenkomstig de bepalingen van het "Algemeen Reglement voor het bestuur van een (inter)parochiële Caritasinstelling in de Nederlandse R.K. Kerkprovincie", laatstelijk vastgesteld door de Bisschoppen van Nederland op 12 februari 1991 en laatstelijk door hen gewijzigd op 9 oktober 2001.
4. Zo spoedig mogelijk zal de Bisschop van Breda een voordracht gedaan worden ter benoeming van de nieuwe bestuursleden.
5. Van dit besluit dienen de parochianen op de hoogte te worden gebracht.

Breda, 3 juli 2008
 Nr. 21/190/2008

+ Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende,
 Bisschop van Breda.

JOHANNES HARMANNES JOZEFUS VAN DEN HENDE

door de genade van God en de gunst van de Apostolische Stoel
Bisschop van Breda

Aan de besturen van de parochiële caritasinstellingen van de R.K.
Parochie van de H. Antonius van Padua en van de R.K.
Verrijzenisparochie te Oosterhout.

Aan het pastoraal team, de besturen en de parochianen van de R.K.
Parochie van de H. Antonius van Padua en van de R.K.
Verrijzenisparochie te Oosterhout.

GEZIEN

het verzoek van de besturen van de parochiële caritasinstellingen van de
R.K. parochie van de H. Antonius van Padua en van de R.K.
Verrijzenisparochie te Oosterhout, gedaan per brief d.d. 26 juni 2008;

OVERWEGENDE

dat verdergaande samenwerking van beide parochies op het gebied van
de caritas gewenst is;

GELET

op de bepalingen van het kerkelijk recht, in het bijzonder van can. 121
C.I.C.;

BESLUIT HIERBIJ

tot fusie over te gaan van de twee genoemde caritasinstellingen, met
inachtneming van de navolgende bepalingen:

1. Dit besluit wordt van kracht op 1 augustus 2008.
2. Met ingang van die datum houden de parochiële caritasinstellingen
van de R.K. parochie van de H. Antonius van Padua en van de
R.K. Verrijzenisparochie te Oosterhout op te bestaan en worden
zij samengevoegd tot de **“Interparochiële caritasinstelling St.**

Antonius - Verrijzenis” te Oosterhout, overeenkomstig can. 121 C.I.C., zodat deze interparochiële caritasinstelling de enige, algemene en onmiddellijke rechtsopvolger is van de twee voormalige caritasinstellingen, welke zal worden geregeerd door de bepalingen van het "Algemeen Reglement voor het bestuur van een (inter)parochiële Caritasinstelling in de Nederlandse R.K. Kerkprovincie" (ARBPCI), laatstelijk vastgesteld door de Bisschoppen van Nederland op 12 februari 1991 en laatstelijk door hen gewijzigd op 9 oktober 2001.

3. Met ingang van die datum krijgen de zittende leden van de besturen van de parochiële caritasinstellingen van de R.K. parochie van de H. Antonius van Padua en van de R.K. Verrijzenisparochie te Oosterhout eervol ontslag uit hun functie, onder dankzegging voor hetgeen zij in deze functie voor de caritasinstelling hebben gedaan, en wordt er voor de **"Interparochiële caritasinstelling St. Antonius - Verrijzenis"** te Oosterhout een bestuur gevormd overeenkomstig de bepalingen van het "Algemeen Reglement voor het bestuur van een (inter)parochiële Caritasinstelling in de Nederlandse R.K. Kerkprovincie", laatstelijk vastgesteld door de Bisschoppen van Nederland op 12 februari 1991 en laatstelijk door hen gewijzigd op 9 oktober 2001.

4. Tot leden van het bestuur van de **"Interparochiële caritasinstelling St. Antonius - Verrijzenis"** te Oosterhout worden bij dezen benoemd:

- Mevrouw C.M.J. Bakx-Stultjens;
- Mevrouw G.J.M. de Jong-Meijer;
- de Heer C.J.M. de Kok.

Mevrouw C.M.J. Bakx-Stultjens wordt bij dezen tevens benoemd tot voorzitter van genoemd bestuur.

Zo spoedig mogelijk dient er rooster van aftreden te worden opgesteld, overeenkomstig art. 4.7 ARBPCI, en ter kennis te

worden gebracht van de Bisschop van Breda.

5. Van dit besluit dienen de parochianen op de hoogte te worden gebracht.

Breda, 22 juli 2008
Nr. 21/217/2008

+ Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende,
Bisschop van Breda.

Handelsregisterwet

Aan de besturen van de dekenaten, parochies en caritasinstellingen in het bisdom van Breda.

Kenmerk: 08/0628/08

Breda, 17 september 2008

Geacht bestuur,

Via diverse berichtgeving hebt u waarschijnlijk al vernomen dat er een nieuwe Handelsregisterwet is gekomen. Daarin worden de kerkgenootschappen vanaf 1 juli 2008 verplicht zich bij de Kamer van Koophandel te laten inschrijven. De inschrijving moet vóór 1 januari 2010 hebben plaatsgevonden.

Het blijkt dat nogal wat besturen van kerkelijke instellingen zich afvragen of zij zich nu ook bij de Kamer van Koophandel moeten melden.

Wij willen u er bij deze op wijzen dat de nieuwe inschrijvingsplicht uitsluitend geldt voor de kerkgenootschappen als zodanig, dus niet voor de zelfstandige onderdelen van een kerkgenootschap.

Voor de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland is dus alleen het R.K. Kerkgenootschap te Utrecht tot inschrijving verplicht. Alle andere Rooms-Katholieke kerkelijke instellingen, die tot het R.K. Kerkgenootschap behoren, de zgn. zelfstandige onderdelen, zoals bisdommen, religieuze instituten, dekenaten, parochies, caritasinstellingen etc. vallen niet onder de inschrijvingsverplichting.

De Handelsregisterwet biedt de zelfstandige onderdelen echter wél de mogelijkheid om zich vrijwillig te laten inschrijven in de Kamer van Koophandel.

Wij verzoeken u om uw kerkelijke instelling vooralsnog niet te doen inschrijven bij de Kamer van Koophandel.

Op landelijk niveau zullen de kerkgenootschappen in de komende tijd met elkaar ervaringen uitwisselen over de effecten van de inschrijvingsplicht. Mocht daaruit naar voren komen dat het wenselijk is om de zelfstandige onderdelen ook te laten inschrijven dan zult u daarover nader bericht tegemoet kunnen zien.

Zolang dat nog niet aan de orde is hoeft u geen enkele actie te ondernemen.

Deze brief kunt u als informatie gebruiken voor het geval dat bedrijven of instellingen bij u komen informeren naar uw inschrijfnummer bij de Kamer van Koophandel.

Met vriendelijke groet,

G.R.M. de Rooij
Econoom bisdom van Breda

Homilie mgr. J. van den Hende tijdens laatste eucharistieviering in de parochiekerk Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand te Breda, 7 september 2008.

Broeders en zusters,

Er staat gedrukt op de voorkant van ons mooie liturgieboekje: laatste zondagsdienst. Een zwaar moment, een moment met veel emotie, een moment dat we zagen aankomen maar dat wanneer het zover is en beleefd wordt toch weer een heel eigen sfeer heeft. Wie zouden er allemaal komen? Zal de kerk eens goed gevuld zijn? Hoe zullen ze onze bloemen vinden?

Deze kerk, broeders en zusters, is tot de laatste dag toe goed verzorgd. En als je hier binnen komt dan voel je gelijk dat met liefde dit gebouw is beheerd en bewoond.

Wie had het kunnen denken in 1952 toen op 7 december deze kerk werd ingewijd? Een nieuwe wijk, een nieuwe parochiekerk -nog wel van dezelfde architect, alles in stijl-, grote eenvoud maar indrukwekkend. 'Het heeft iets van een tent', zei iemand tegen mij, 'want we zijn allemaal onder hetzelfde dak verzameld'. Een bijbels woord: de tent. God ontmoeten in dit huis met zo'n groot dak, allemaal beschut in de ontmoeting met de Heer.

Wie had het kunnen denken in 1952, broeders en zusters, dat we nu alweer afscheid zouden nemen van dit grote gebouw? Ja, als je kunt bouwen aan de Kerk met grote godshuizen, als je op de groei kunt denken, dan heb je echt het gevoel dat je de wind mee hebt. Wanneer het minder wordt, er krimp bestaat, het aantal mensen dat actief betrokken is kleiner is, dat je zelfs dit gebouw achter je moet laten, dan zou je kunnen denken dat het windstil geworden is of misschien wel wind tegen.

Maar, broeders en zusters, we hebben het evangelie afgesloten met de wens: 'geef ons geloof, dat wij uw woord bewaren'. Dat is het verlangen dat in 1952 leefde bij de opening van deze kerk, dat is ook waar we voor gaan op deze dag.

Aan het begin van deze eucharistie is verwoord hoe de geschiedenis in dit kerkgebouw is geweest. Interessant en opmerkelijk is dat hoezeer we ook afscheid nemen van dit gebouw van steen, we vooral -als het om herinneringen gaat- gesproken hebben over de levende stenen, de mensen die hier kwamen en gingen. Mensen die in geloof gedoopt werden, die hier het sacrament van boete en verzoening (biecht) ontvingen, die hier eerste communie deden, het vormsel kregen, gingen trouwen. En mensen die werden uitgedragen, in het geloof dat dit leven niet ten einde is bij de dood maar zijn voltooiing mag vinden in het leven bij God, het eeuwig leven.

En zo, broeders en zusters, hebben wij vandaag een optimisme in ons dat -dwars door alle tranen en weemoedigheid heen- ons gaande houdt. De eerste leerlingen die met de Heer in de boot waren, die de oversteek waagden, waren doodsbenuwd: Heer, red ons. En als de Heer hen redt, dan herinnert Hij aan het geloof: 'waar is uw geloof?' (Lc. 8, 22-25).

Na deze laatste eucharistieviering in deze kerk, zullen we te zijner tijd óók de oversteek maken. Over het plein naar een kleinere plek om als geloofsgemeenschap elkaar te ontmoeten. Dat zullen we wellicht ook doen met een beetje angst en beven en zeggen: 'Heer, waar bent U? Redt ons toch!'. Ook dan mogen wij op de Heer rekenen. Zoals Hij hier onze Gastheer is in het woord en het sacrament, zo zal Hij ook daar in ons midden zijn, in ons hart, in onze ontmoeting.

'Alles heeft zijn tijd', zegt Prediker (Pred. 3, 1-11.14). Alles heeft inderdaad zijn tijd, maar de tijd vliegt wel vaak. Alles wat je meemaakt - hoe zwaar het ook is en hoe indrukwekkend ook- je kunt het nooit vasthouden. Voor je het weet is het alweer verleden tijd. Maar wij, broeders en zusters, weten dat er een rijke tijd achter ons ligt van geloof, van gemeenschapszin en opbouw, in dit kerkgebouw en in de wijk er omheen. We weten ook dat we dóór moeten gaan en dat de tijd die achter ons ligt niet vergeten wordt en ons bemoedigt om te zeggen 'Ja, de Heer wás met ons en zál met ons zijn'. Hij heeft gezegd: 'Ik ben met u tot aan het einde van de tijd' (Mt. 28, 20).

Broeders en zusters, veel mensen hebben in dit kerkgebouw gebeden en hun hart uitgestort. Als de muren konden spreken, dan zou een boek

geschreven kunnen worden, misschien wel tiendelig. Maar het is ons niet te doen om in ieders hart te kijken en alles openbaar te maken. Het is ons wel te doen om ons geloof uit te spreken dat God ons kent als geen ander. Dat God ons bezig heeft gezien al deze jaren in deze kerk. Dat God ons met onze talenten en gaven aan het werk heeft gezien. Hij heeft ons geroepen om dat te doen.

Het is een zware dag. Velen van u zijn hier in de loop van de jaren vaak geweest. Een aantal van u vanaf het allereerste begin. Als pionier van toen, nu hekkensluiter zijn.. dat gaat met de nodige pijn en met verdriet. In de loop van de jaren is deze kerk steeds een plek geweest die ons aan God deed denken. Een plek waar we God konden ontmoeten in een moment van rust en stilte, in de bemoediging van Gods woord, in het vieren van de eucharistie. Om steeds opgebouwd te worden tot één gemeenschap.

Broeders en zusters, als wij vandaag eucharistie vieren, de vele jaren afsluiten waarin hier liturgie is geweest en we hebben gebeden en gezongen; waarin vele handen dit gebouw hebben behoed en beheerd; betekent dit niet dat we afscheid nemen van ons geloof en afscheid nemen van ons vertrouwen in God. En onze gemeenschapszin –er zijn voor anderen in Gods Naam- blijft. Volgens de woorden die klonken in de acclamatie na het evangelie: het woord van God bewaren, vertrouwen op het woord van God, elkaar steeds weer bemoedigen in Zijn Naam.

Ik ben dankbaar dat ik vandaag met u deze eucharistie mag vieren. Een kerkgebouw sluiten is een drukkend moment. Heel anders dan wanneer je een kerk opent en zegt: we gaan de toekomst in, groot-groter-grootst! Maar wat is het rijk om samen te vieren -ook al worden we kleiner en nemen we een gestalte aan die niet iedereen zal zien of opmerken- dat we altijd nog kinderen van God zijn. Dat we door Hém worden opgemerkt en worden vastgehouden. Dat Zijn woord blijft (1 Petr. 1, 25), ook al zal dat woord worden uitgesproken in een bescheiden ruimte of alleen nog klinken in ons eigen hart.

Ik ben dankbaar voor de velen die dit kerkgebouw altijd weer gastvrij hebben geopend vanuit hun eigen geloof en inspiratie. We mogen weten dat God die ons inspireert en ons steeds weer op weg helpt, ook in de komende tijd ons zal bemoedigen en steunen.

Broeders en zusters, onze tocht gaat verder. Het openen van dit kerkgebouw was een moment om bij stil te staan, het afscheid nemen is ook een moment waar wij de tijd voor nemen. Het blijft dezelfde tocht die God met ons begonnen is en ook zal voltooien. Vragen we om kracht en inspiratie. Laten we de Heer steeds opnieuw in ons leven toelaten. Hij die ons leven draagt, zal ons ook in de toekomst dragen. Hij die ons inspireert is ook degene die ons naar Zijn voltooiing brengt.

Moge God ons bemoedigen. Dat we niet met lege handen staan, maar met een hart vol herinneringen, geloof en goede moed om de nieuwe stap in volle overtuiging te zetten. Amen.

Homilie van mgr. J. van den Hende in eucharistieviering bij gelegenheid van het zilveren jubileum van de priester- en diakenopleiding Bovendonk, 31 oktober 2008.

Broeders en zusters in Christus,

1. Vandaag vieren wij dat 25 jaar geleden de nieuwe priester- en diakenopleiding Bovendonk werd opgericht door bisschop Ernst. Het was -om precies te zijn- op 23 oktober 1983. We vieren dat onze priester- en diakenopleiding een kwart eeuw bestaat. "Gaan jullie dát vieren?" vroeg iemand mij. "Ja, dat gaan we vieren!". Toegegeven, in het licht van de kerkgeschiedenis (die vele eeuwen omvat) is een kwart eeuw niet echt een jubileum van groot formaat. Als je enige tijd in Rome verblijft -en dat heb ik de afgelopen weken gedaan als bisschop deelnemende aan de bisschoppensynode- dan zie je in vele monumentale kerken, oude mozaïeken en beelden de kerkgeschiedenis van vele eeuwen weerspiegeld, recht voor je neus. En dan nog te bedenken wat er allemaal onder de grond zit! Bij het zien van de lange geschiedenis der Kerk, valt het zilveren jubileum van een kerkelijke instelling zoals Bovendonk op het eerste gezicht in het niet ("ach ja, 25 jaar"). Bovendien, als we beseffen hoeveel generaties in al die eeuwen ons in geloof zijn voorgegaan, dan zijn we misschien ook nog geneigd om onze eigen dagen, ons eigen leven als individuele gelovige klein en gering te achten. Ook als we de heilige Schrift openslaan kan dat gevoel van kleinheid nog versterkt worden, bijv. in psalm 103: "De mens is als gras dat spoedig verdort, hij bloeit zo kort als een veldbloem" (ps. 103, 15).

2. Broeders en zusters, het is goed dat de bijbel oproept om onszelf niet te groot te maken. Maar het kan niet zo zijn dat we als kleine mensen louter staren naar de Kerk der eeuwen als groot geheel. Het is niet de bedoeling dat we als individuele gelovigen volledig onzichtbaar worden of een nummer in de menigte van gelovigen die vóór ons kwamen en gingen. Gelukkig lezen we ook andere dingen in de heilige Schrift, zoals in psalm 8: "Ach, wat is de mens, dat Gij naar hem omziet" (ps. 8, 5) en "Gij kent mij, Heer, en Gij doorschouwt mij, Gij ziet mij waar ik ga of sta" (ps. 139, 1).

Talrijke keren worden in de heilige Schrift concrete mensen heel

persoonlijk door God aangesproken. God vraagt om te antwoorden op zijn roepstem. Zo werd Abraham geroepen om zijn land en huis te verlaten en in vertrouwen op weg te gaan met God als richtingwijzer (Gen. 12). Zo werd Mozes geroepen om het volk van God te bevrijden uit de slavernij van Egypte (Ex. 3). Zo werd Jeremia aangesteld om profeet van God te zijn, hoe jong hij ook was (Jer. 1, 6). Maria, gevraagd door een engel des Heren, antwoordt: "Mij geschiede naar Uw Woord" (Lc. 1, 38). En wat dacht u van de vissers op het meer? Zij werden door Christus geroepen om alles achter te laten, Hem te volgen en als Zijn leerlingen omgeschoold te worden tot vissers van mensen (Lc. 5, 1-11; Mc. 1, 16-20).

3. Broeders en zusters, de geschiedenis van God-met-ons is al eeuwen aan de gang, en we kunnen terecht onder de indruk zijn van de wereldwijde Kerk en haar lange historie. Maar onze conclusie mag nooit worden: 'Ach, ons tijdsgewricht -anno 2008- is niet belangrijk, ons jubileum -25 jaar- is te verwaarlozen, het geloofsleven van onze generatie doet er niet toe!' Als dat onze conclusie is, slaan we de plank mis. De schriftlezingen van vandaag zijn namelijk heel anders van toon. Ieder van ons wordt als mens door God gezien en bemind. In het evangelie horen we hoe Jezus oog heeft voor een ernstig zieke man (Lc. 14, 1-6). En Paulus verwoordt in de eerste lezing zijn dankbaarheid, omdat talrijke mensen in Filippi de Blijde Boodschap van Christus verspreiden, onder leiding van hun episkopen en diakens (Fil. 1, 1-11). Iedere tijd opnieuw is het nodig dat mensen het Evangelie aannemen, bewaren en verkondigen.

4. We zijn een deel van de wereldwijde Kerk van Christus, we hebben deel aan de heilsgeschiedenis van God met ons mensen. Maar elke dag opnieuw wordt aan ieder van ons ook gevraagd om in het hier-en-nu in geloof zelf antwoord te geven, door te leven volgens het Evangelie. De Heer is het goede werk al in ons begonnen, zegt Paulus in de 1e lezing. Ook vandaag wordt het Woord van God aan ons toevertrouwd, aan ons gegeven. Het Woord van God: dat is de heilige Schrift; het Woord van God, dat is de verkondiging van de Kerk, de viering van de sacramenten, de dienst aan de naaste. Het Woord van God, is uiteindelijk Christus Zelf, van vóór alle tijden, mens geworden, gekruisigd, gestorven en verrezen. Het levende Woord van God. Deze

Heer is altijd met ons tot aan het einde van de tijd (Mt. 28, 20). Hij zal het goede werk in ons voltooien. Voor de voortgang van het geloof, van het goede werk in onze streken was en is het belangrijk dat mijn voorganger, bisschop Ernst, in 1983 opnieuw hier in Bovendonk een priesteropleiding opende. Onder bisschop Muskens kwamen er tevens kandidaten studeren voor het permanente diaconaat. Vijfentwintig jaar Bovendonk wordt gedragen door de overtuiging dat de voortgang van het geloof vraagt om nieuwe kandidaten in de Kerk van nu en straks, voor het dienstwerk van priester en diaken.

5. Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) zegt in het document *Lumen Gentium* dat priesters, als medewerkers van de bisschop, geroepen zijn om het volk van God te dienen (*ad Populi Dei inserviendum vocati*). Door het wijdings sacrament worden zij, naar het beeld van Christus, geheiligd om het evangelie te preken, de herders te zijn van hun gelovigen en de goddelijke eredienst te vieren, vooral in de eucharistie (LG 28). En diakens worden gewijd (*non ad sacerdotium sed ad ministerium manus imponuntur*) om, in verbondenheid met de bisschop en de priesters, in dienst te staan van het volk van God, voor de diakonie van de liturgie, van het woord en van de liefdewerken (LG 29). Het gewijde ambt is ingesteld om in Christus' Naam de Kerk, het volk van God, voortdurend op te bouwen, te voeden, toe te rusten en van dienst te zijn. De christengelovigen op hun beurt zijn geroepen om -met de kracht van het doopsel en vormsel- te getuigen en te delen van hun geloof in woord en daad, telkens weer gevoed en toegerust door het woord van God en de eucharistie.

Op deze manier, zo zegt het Tweede Vaticaans Concilie (LG 10) -en dat is wezenlijk voor de Kerk- op deze manier horen het ambtelijk priesterschap én het gemeenschappelijk priesterschap van alle gelovigen bij elkaar: zij zijn op elkaar aangewezen (*ad invicem ordinantur*). In dit licht is het dan ook duidelijk dat de priester- en diakenopleiding van Bovendonk niet op zichzelf staat, maar een dienst is aan de Kerk als geheel.

6. Broeders en zusters, net zoals de apostel Paulus in zijn dagen, ben ook ik in onze tijd dankbaar dat velen zich met de priesters en diakens daadwerkelijk inzetten voor het Evangelie, in kracht van het doopsel en het vormsel dat zij ontvangen hebben: zoals pastoraal werk(st)ers die

op grond van studie en met een pastorale zending van de bisschop meewerken in het pastoraat en lid zijn van de pastorale teams van de parochies of werkzaam zijn in categoriale instellingen, of bestuurders van parochies en caritasinstellingen met een benoeming, en vrijwillig(st)ers op de verschillende werkterreinen die ons kerkelijk leven rijk is. Het is God die de eeuwen door, steeds weer, de nodige gaven en talenten in onze harten legt. Het is onze verantwoordelijkheid in onze tijd om onze harten open te houden voor Gods gaven en opgaven. En dat we de bereidheid hebben om te blijven doen wat de Heer in ons hart legt (cfr. roepingencampagne).

In het perspectief van geloof, was en is de oprichting van de opleiding in Bovendonk ten diepste een antwoord op de roepstem van de Heer. In dit licht is de periode van 25 jaar opleiding en vorming in Bovendonk niet uit te vlakken. Bovendonk levert een vitale bijdrage aan de voortgang van het sacramentele leven, de verkondiging en het pastoraat in dienst van het geloofsleven in onze Kerk.

Er is alle reden om het zilveren jubileum van de priester- en diakenopleiding Bovendonk te vieren: "Genade en vrede vanwege God onze Vader en de Heer Jezus Christus." (Fil. 1, 2).

Breda, 1 november 2008

HEILIGE ANTONIUS VAN PADUA
visie op rechtvaardigheid
mensbeeld in het licht van het Evangelie
ontwikkeling van de sociale leer van de Kerk

1. Vandaag op het hoogfeest van Allerheiligen gedenken we in de liturgie alle bekende en onbekende heiligen. Op deze dag eren we dus alle mensen die voor eeuwig leven bij God. Het zijn de bekende en onbekende heiligen die tijdens hun aardse bestaan God waren toegewijd. Zij zijn voor ons concrete voorbeelden van evangelisch leven. Zij zijn ook onze voorsprekers bij God, d.w.z. zij bidden met ons mee tot de Heer om onze woorden met hun bidden kracht bij te zetten. Zij doen -in vertrouwen op God- een goed woord(je) voor ons. Voorspraak heet dat.

2. Een zeer populaire, wereldbenoemde heilige is de franciscaanse pater Antonius van Padua. De heilige Antonius is de patroonheilige van onze kathedraal. In deze kathedrale kerk is Sint Antonius ondermeer afgebeeld in een raam: de oversteek van Antonius naar Marokko. En onder de preekstoel is een levensgrote beeldengroep te zien van Sint Antonius met het heilig sacrament, de heilige hostie, waarbij uit eerbied een ezel neerknielt.

3. Antonius leefde in de 12^e/13^e eeuw. Hij werd geboren rond 1190 in Lissabon (Portugal). Zijn naam was toen Fernando. Hij stamde uit een adellijke familie. In 1210 trad hij in bij de augustijnen nabij zijn geboorteplaats om in 1212 naar de beroemde universiteitsstad Coimbra te gaan. Hier leefde hij in het klooster. Daar ontving hij zijn opleiding tot priester. Hij was vooral goed thuis in de Heilige Schrift. In 1217 bezochten volgelingen van Franciscus voor de eerste maal Coimbra. De jonge augustijn Fernando was zeer onder de indruk van hun levenswijze. De franciscanen vormden destijds een nieuwe orde. Zij waren zeer populair. In de ogen van de mensen verkondigden zij het evangelie juist door hun daden. Zij beleefden daadwerkelijk de armoede want ze leefden heel sober. De franciscanen toonden ook missionaire inzet. Zij gingen naar de moslims in Marokko. Daar stuitte hun

prediking op verzet. In 1220 werd het gebeente van de eerste vijf minderbroeder-martelaren naar Coimbra overgebracht en begraven in het augustijnerklooster.

4. Fernando was zo onder de indruk van de franciscanen, dat hij als jonge augustijn Fernando de overstap maakte naar deze nieuwe orde. Hij trad in 1220 toe tot de bedelorde van de franciscanen. Vanaf dat moment heette hij Antonius. Antonius trok ook naar Marokko om daar onder de moslims (toen Saracenen genoemd) te werken. Hij had er zijn leven voor over. Maar vlak na zijn aankomst in Marokko werd Antonius ziek. Hij moest terugkeren naar Portugal. Hij ging scheep maar zijn schip kwam in een zware storm terecht. Het dreef af naar Sicilië. De plaatselijke franciscanen vingen Antonius op. Zij namen Antonius mee naar het Pinksterkapittel dat Franciscus samen met 3000 broeders hield. Hier ontmoette Antonius de heilige Franciscus van Assisi voor de eerste maal. Antonius werd als franciscaan geplaatst in een kluizenarij, Monte Paolo. Er waren een kerkje met enkele eenvoudige cellen. In de stilte en eenvoud overwoog Antonius zijn leven en zocht naar datgene wat God met hem voorhad.

5. Een jaar later, in 1222, werd Antonius door de plaatselijke bisschop tot priester gewijd. In september 1222 ontving Antonius de bevoegdheid te preken. Antonius ontwikkelde zich tot een groot predikant. Niet alleen omdat hij met goedgekozen woorden het evangelie verkondigde maar vooral omdat hij voorleefde wat hij verkondigde. In moderne woorden: "he practiced what he preached". Antonius vond dat een predikant zichzelf steeds moet afvragen of hij datgene wat hij preekt ook zelf doet. Hij zei: *"Een predikant spreekt met twee lippen, maar ook met zijn leven en zijn goede naam."* Sint Antonius kon in zijn preken vernietigend uithalen naar de uitbuiters van de armen. Hij keerde zich vooral tegen woekeraars. In de middeleeuwen was rente vragen op geleend geld verboden. Het eisen van rente op geleend geld gold als een schending van de rechtvaardigheid en de naastenliefde (verboden door concilies van Arles, 314 en Nicea, 325). De Kerk (Tweede Lateraans Concilie, 1139) weigerde zelfs woekeraars de sacramenten en een begrafenis in gewijde aarde (cfr. Lc. 6, 32. 34).

6. In de tijd van Antonius, de 13^e eeuw, werden de steden groter. In de nieuwe economie van de steden was geld nodig om te investeren en zo arbeid mogelijk te maken. Degene die geld leende kon met het geleende investeren en geld verdienen en betaalde daarna met een klein deel aan rente terug aan degene die het kapitaal verschaftte. De geldeconomie leidde tot stedelijke rijkdom, een economische bloei en een stedelijk zelfbewustzijn. Door de opkomende geldeconomie in de steden werden echter ook de sociale tegenstellingen verscherpt. Er ontstond een stedelijk proletariaat. Handige zakenlieden richtten leenbanken op. Mensen leenden geld tegen woekerrente en kwamen daardoor nog meer in de schulden. De Kerk had in de lijn van het Evangelie vooral oog voor de slachtoffers van de opkomende geldeconomie, de armen. Sint Antonius kwam op voor deze nieuwe armen, deze slachtoffers van woeker. Enkele citaten van Antonius uit zijn preken:

“Het vervloekte volk van de woekeraars wordt op aarde groot en sterk. Hun tanden zijn als leeuwentanden. Hij heeft de tanden van een jonge leeuw (Joel 1,6) want hij verslindt het bezit van de armen, wezen en weduwen.”

“Wie bij een mens de keel dichtknijpt, ontnemt hem de stem en het leven. Wie van de arme zijn geringe bezit afneemt, zuigt zijn bloed uit, wurgt hem [...]”

“God laat niets onvergolden. Als woekeraars tegen het licht van hun geweten gehandeld hebben, zullen ze het licht van de genade en de Kerk verliezen.”

7. Ik wil u in dit kader ook een legende over Antonius vertellen. In Florence was een groot woekeraar gestorven. Deze was heel machtig en kon de stad naar zijn hand zetten. Toen de woekeraar begraven werd, greep Antonius in. Hij riep tot de omstanders dat de woekeraar geen christelijke begrafenis verdiende. Dat was immers voor woekeraars verboden. Antonius beweerde dat, als men het lichaam van de woekeraar zou openen, men geen hart zou aantreffen. Die zou liggen in zijn geldkist. En inderdaad, toen men het lichaam van de woekeraar opende trof men geen hart aan. Het zat in zijn geldkist. Deze legende vormt een levendige illustratie van het woord van Jezus: *“Waar uw schat is, daar is ook uw hart.”* (Mt. 6, 21). Antonius had als predikant grote invloed en vele mensen bekeerden zich. Zelfs had Antonius invloed in het bestuur van de stad. De magistraat van Padua vaardigde op 15 maart 1231 een wet uit die als volgt luidde: *“Op verzoek van broeder Antonius, mag voortaan geen schuldenaar, die niet in staat is te betalen, van zijn*

vrijheid beroofd worden. Aansprakelijk is hij in dit geval met zijn bezit, niet met zijn persoon of vrijheid". Aan het onrecht kwam aldus door toedoen van Antonius een einde. In 1231 sterft Antonius op 13 juni.

8. Zoals aan het begin van mijn voordracht gezegd, is Antonius een van de meest vereerde heiligen in onze Kerk. Antonius was oprecht bekommerd om het lot van de armen en hij spande zich in om hun situatie te verbeteren. In zijn liefde en zorg voor de armen toonde Antonius zich een volgeling van Jezus Christus. Een uitgewerkte sociale leer vinden we bij hem nog niet.

In de latere verering van Antonius zijn wel diaconale elementen te vinden. In veel kerken hangt dicht bij het beeld van Antonius een offerbus. Op die offerbus staat: "Liefdewerk der broden". Het is de gewoonte dat vereerders van Antonius hem niet alleen iets vragen maar ook iets offeren. Deze offerande is bestemd voor de armen. In 1890 in de Zuidfranse havenplaats Toulon kon een vrouw, Louise Bouffier, de deur van haar winkel niet open krijgen. De sleutel werkte niet. Zij riep de hulp in van een slotenmaker. Deze kwam met een sleutelbos maar wist het slot evenmin te openen. Hij keerde terug naar zijn zaak om met zwaarder gereedschap terug te keren.

Ondertussen bad Louise tot St. Antonius en zij vroeg hem om hulp opdat de deur van haar winkel niet opengebroken hoefde te worden. Zij beloofde de armen brood te geven als St. Antonius haar zou verhoren. De slotenmaker kwam terug, probeerde alsnog een sleutel en de deur ging open. Uit dankbaarheid plaatste Louise een Antoniusbeeld in haar winkel met een offerbusje waarin mensen geld voor de broden konden deponeren. Van het ingezamelde geld kocht zij broden. Deze handelswijze sprak velen aan en binnen de kortste tijd stonden deze offerbusjes in verschillende kerken. In 1896 stimuleerde paus Leo XIII dit Liefdewerk van de Broden.

9. In de negentiende eeuw waren er niet alleen grote steden maar vond ook de industriële revolutie plaats. Naast grote rijkdom was er grote armoede. De Kerk trachtte de armen nabij te zijn maar de traditionele caritas en liefdadigheid voldeden niet in voldoende mate. Als reactie op de Industriële Revolutie en de opkomst van het Marxisme analyseerde de Kerk de maatschappelijke ontwikkelingen in de licht van het evangelie. Hier ligt de kiem van de sociale leer van de Kerk. Deze

sociale leer werd steeds meer ontwikkeld en verfijnd. Paus Leo XIII kwam met de encycliciek *Rerum Novarum* (1891), en veertig jaar later Pius XI met *Quadragesimo Anno* (1931). Paus Johannes Paulus II schreef *Laborem excersens* (1981), *Sollicitudo rei socialis* (1987) en *Centesimus annus* (1991).

10. Een complete verzameling van alle geschriften die samen de sociale leer van de Kerk vormen is het zogeheten *compendium van de sociale leer van de Kerk* (2004, Nederlandse editie 2008). Met een uitgebreid register van zaken en onderwerpen die de sociale leer aangaan is dit compendium een echt onderzoekboek en gids, uitgegeven door de Pauselijke Raad van rechtvaardigheid en vrede. In de sociale leer van de Kerk staat in het licht van het Evangelie de waardigheid van iedere mens centraal. Ieder mens is geschapen naar het beeld van God (Gen. 1, 27). Dat betekent dat ieder mens kostbaar is in Gods ogen. Dat roept op tot respect en eerbied voor het leven van iedere mens. In de sociale leer van de Kerk wordt benadrukt dat bijv. werk voor een mens niet alleen broodwinning inhoudt maar ook zelfontplooiing betekent. En de samenleving moet zodanig zijn ingericht dat mensen tot hun recht komen en ook het hunne kunnen bijdragen en opbouwen. Het gemeenschappelijk belang (*bonum commune*) is dan niet in tegenspraak dan wel concurrentie met het belang van een individuele persoon.

11. Sint Antonius had in zijn tijd veel oog voor het leven en de ontplooiingskansen van individuele armen. Hij kwam voor hen op in zijn prediking en door zijn concrete voorbeeld. Antonius had ook zorg voor rijken en machtigen, n.l. dat zij door zijn prediking op hun beurt evenzeer oog zouden krijgen voor het leven van de kleinen en hen als mens, naar Gods beeld geschapen, zouden herkennen en erkennen.

Aan het einde van het evangelie van Matteus, zegt de Heer: *“al wat gij gedaan hebt voor de geringsten van mijn broeders hebt ge voor Mij gedaan”* (Mt. 25, 40). Ditzelfde hoofdstuk van Matteus geeft de evangelische aanzet tot de zogenaamde werken van barmhartigheid als opdracht: hongerigen voeden, dorstigen te drinken geven, vreemdelingen opnemen, naakten kleden, gevangenen bezoeken, etc. De bijbelse grondslag van deze diaconale opdracht is precies dat een mens met honger of dorst, een vreemdeling, een naakte of gevangene, een mens is geschapen naar

Gods beeld. Een mens: uniek en met waardigheid. Deze mens tegemoet treden en respectvol nabij zijn doet het meest recht aan deze persoon als beeld van God.

Anderzijds, in datzelfde hoofdstuk van Matteus wordt een ieder opgeroepen zijn ontvangen talenten in te zetten. Omdat een mens, naar Gods beeld geschapen, ook zijn talenten ontvangen heeft van God, komt een mens –als beeld van God- het best tot ontplooiing wanneer hij of zij ze in dienst stelt van de Heer en de medemens, tot opbouw en ondersteuning. Jezus zelf heeft immers ons leven gedeeld bij zijn menswording en is naast ons komen staan, het meest nog als broeder van de mens in nood, de kleine en de arme.

12. De inzet en het project van pater Martien Konings mhm staat in dienst van de medemens met een handicap, juist op grond van de overtuiging dat aan hen een plaats toekomt in de samenleving van de mens. Integratie middels revalidatie en integratie. Zo staat het project voor de gehandicapte mensen in dienst van de menswaardigheid van deze concrete personen, die beeld zijn van God, die uitgenodigd en geholpen worden zich te ontplooien en hun specifieke talenten -waar mogelijk- in te brengen in hun samenleving.

“Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel en geheel uw verstand [...] Gij zult uw naaste beminnen als uzelf” (Mt. 22, 37-39)

Deze twee geboden van de Heer, waren in het leven van St. Antonius zijn leidraad en worden in het leven en werken van pater Konings concreet.

13. Het Compendium van de sociale leer van de Kerk spreekt van de evangelisatie van de sociale sector: “de bouw van een stad voor de mens die meer humaan is omdat hij meer de vorm aanneemt van het koninkrijk van God” (Compendium nr. 63).

Het gaat in de sociale leer van de Kerk, in ons diaconaal en sociaal handelen om ‘een beschaving van liefde’, gebaseerd op het liefdesgebod van de Heer: “Dit is mijn gebod dat gij elkaar liefhebt, zoals Ik u heb liefgehad” (Johannes 15, 12).

Daarbij hebben we steeds opnieuw de inspiratie nodig van de heilige Geest. De Geest helpt tevens om ons geloof handen en voeten te geven. Hij zorgt ervoor dat in ons binnenste dezelfde gevoelens van rechtvaardigheid en barmhartigheid leven die ook in het hart van de Heer aanwezig zijn (Compendium nr. 25).

Ook in ons leven, geïnspireerd door het Evangelie en aangespoord door de sociale leer van de Kerk, mag dat steeds weer werkelijkheid worden, te beginnen vandaag.

J. van den Hende
Bisschop van Breda

The student between science and society

1. I was asked to speak with you on the theme of 'the student between science and society'. Being grateful for the invitation I like to share with you some reflections regarding this theme just mentioned: the student between science and society.

2. *Students are human beings.* First of all, with no doubt a student is to be considered a human being as well, and therefore not to be kept apart from other human beings. Secondly, scientific research and activity as well as the social order of society cannot be separated from other human activities nor from human life.

Therefore I will reflect on the human person and his human dignity at the first place, not to treat human dignity from all perspectives but rather to deepen the dignity of a human person in light of Sacred Scriptures -the Bible- within the teachings of the Church.

2a *Dignity of a human being.* The dignity of a human person can be described in different ways (1). Firstly, dignity has something to do with the public office or function of a person; dignity based on a publicly acknowledged position, quality or merit; dignity closely connected to a high office. For example, in the Dutch language the word exists: *hoogwaardigheids-bekleder*, namely, someone who holds a high position. In this way dignity is to be seen in a social meaning.

According to Cicero, the human dignity has a more philosophical reason, namely the reason that a human being is different from other creatures.

The early fathers of the Church in the first centuries spoke about human dignity in a more specific Christian way: the so-called *dignitas Christiana*, based on God's call that we, human beings, may be children of God (2).

---

1 Hulshof, J. , *De waardigheid van de mens*, in: K. Merks/F.Vosman, *Uit op geluk*, Gooi & Sticht Baarn (1995) 18-31

2 Rom. 8, 23; Ef. 1, 5

Origenes and Athanasius spoke about the greatness of men because God made them in his image and likeness (3). Saint Ambrose, bishop of Milano in the fourth century, wrote a commentary on Genesis 1, 24, a booklet regarding the dignity of the human condition: *de dignitate conditionis humanae libellus*. Saint Augustin, bishop of Hippo in the fourth/fifth century, emphasized the dignity of the human person because of his soul, his spiritual nature.

The Dominican theologian Saint Thomas (13th century) spoke about the dignity of a human person because of his reason, called by God to reach his final destiny (*finis ultimus*), using his reason and enjoying true freedom, the human person is called by God to reach the final encounter with God, obedience in freedom. Referring to Genesis (2, 7), the catechism of Trent (16th century) stated regarding the human soul that God created man in his image and likeness and that God gave a free will (4).

Martin Luther (16th century) considered the right and duty to serve God, the neighbour and oneself to be the essence of the human freedom.

However, during the period of Enlightenment, the age of reason (17th and 18th century), the German philosopher Emmanuel Kant acknowledged the human dignity not in light of a transcendental reality but rather in an immanent manner. The human person enjoys dignity in an absolute sense.

In the light of the Bible, therefore in light of Divine revelation, the present Catechism of the Catholic Church (1994) states that all human beings, in as much as they are created in the image of God, have the dignity of a person. A person is not *something* but *someone*, capable of self-knowledge and of freely giving himself and entering into

---

3 Gen. 1, 26-27

4 Pius V, *Catechismus ex decreto Concilii Tridentini ad parochos*, I, 2, n. 19:

“Postremo Deus ex limo terrae hominum [...] effinxit [...] Quod autem ad animam pertinet, eam ad imaginem et similitudinem suam formavit, liberumque ei arbitrium tribuit”.

communion with God and with other persons (5). The dignity of man rests above all on the fact that he is called to communion with God (6).

2b *Student: using talents.* Two biblical texts. In the book of Genesis man is called by God the Creator to subdue the earth (7). In light of the will of the Creator, work enables man to achieve that ‘dominion’ in the visible world that is proper to him (8).

In the gospel according to Matthew (chapter 25) Jesus tells the parable of the talents (cfr. Lc 19, 11-27). Apart from talents being money, talents are also understood as gifts and abilities of a human person, entrusted to him by God.

The activity of studies is to be considered as human work for sure. A student as an intellectually gifted person has to acknowledge his specific talents. To study is to gain specific knowledge and to work out the talents entrusted to him. In this way work of studies must not be understood only in a material sense but one must keep in mind the subjective dimension of work, insofar as it is always an expression of the person of the student. Work has all the dignity of being the context in which the person’s natural and supernatural vocation must find fulfilment (9).

3. *Science: human activity.* As is said before, scientific work is a human activity. But this work produced by man’s own talent and energy is not to be seen in opposition to God’s power. Pope John Paul II addressed a meeting with scientists and representatives of the United Nations University in 1981, saying: “science and technology are a wonderful product of a God-given human creativity” (10).

---

5 Libreria Editrice Vaticana, *Compendium of the Catechism of the Catholic Church* (2005) n. 66

6 Libreria Editrice Vaticana, *Catechism of the Catholic Church* (1994) n. 27

7 Gen. 1, 28

8 John Paul II, *Laborem exercens* (1981) n. 9

9 Pontifical Council for justice and peace, *Compendium of the social doctrine of the Church* (2004) n. 101

10 John Paul II, Address on 25.02.1981, in: AAS 73 (1981) 422 [457]

There is no contradiction in speaking about faith and reason. It is God himself who gives us the light both of reason and of faith. Saint Anselm of Canterbury (12th century) said: *fides quaerens intellectum*, faith seeking for understanding. And Saint Augustin -already mentioned- said: “*Credo ut intelligam*, I believe in order to understand; and I understand, the better to believe”.

What is distinctive in the Bible is the conviction that there is a profound unity between the knowledge of reason and the knowledge of faith. The world and all that happens within it, including history and the fate of peoples, are realities to be observed, analysed and assessed with all the resources of reason, but without faith ever being foreign to the process. Faith intervenes not to abolish reason's autonomy nor to reduce its scope for action, but solely to bring the human being to understand that in these events it is the God of Israel who acts. Faith sharpens the inner eye, opening the mind to discover in the flux of events the workings of Providence. Therefore, reason and faith cannot be separated without diminishing the capacity of men and women to know themselves, the world and God in an appropriate way (11).

There is thus no reason for competition of any kind between reason and faith: each contains the other, and each has its own scope for action. “How deep to me are your thoughts, O God! How vast is the sum of them! If I try to count them, they are more than the sand. If I come to the end, I am still with you” (psalm 139, 17-18). The desire for knowledge is so great and it works in such a way that the human heart, despite its experience of insurmountable limitation, yearns for the infinite riches which lie beyond, knowing that there is to be found the satisfying answer to every question as yet unanswered (12).

A central point of reference for every scientific and technological application is respect for men and women, and a necessary attitude of respect for other living creatures (13).

---

11 John Paul II, *Fides et ratio* (1998) n. 16

12 *Fides et Ratio*, n. 17

13 John Paul II, *Sollicitudo Rei Socialis* (1988) n. 34 [459]

4. *Society: based on human relationships.* A society is a group of persons bound together organically by a principle of unity that goes beyond each one of them. As an assembly that is at once visible and spiritual, a society endures through time: it gathers up the past and prepares for the future.

Since the vocation of a human being does have a communal character, the human person needs to live in society. Society is not for him an extraneous addition but a requirement of his nature. Through the exchange with others, mutual service and dialogue with his fellow men, the human person develops his potential; he thus responds to his vocation. By means of society, each man is established as an “heir” and receives certain “talents” that enrich his identity and whose fruits he must develop.

Each community is defined by its purpose and consequently obeys specific rules; but “the *human person* . . . is and ought to be the principle, the subject and the end of all social institutions” (14).

A society that intends to remain at the service of the human being at every level is a society that has the common good –the good of all people and of the whole person as its primary goal. The human person cannot find fulfilment in himself, that is apart from the fact that he exists with and for others. This does not simply require that a person live with others at various levels of social life, but that he seek the good, that is, the meaning and truth, found in existing forms of social life. The issue of common good is for the community of people a constitutive element of the significance and reason for its very existence (15).

The common good involves all members of society, no exempt from cooperating, according to each one’s possibilities, in attaining it and developing it. The responsibility of students and scientist is therefore not exceptional but specific.

5. *Some final remarks.* The theme of this modest speech was ‘the student between science and society’. Since a student is first of all a human person, he does take part both in the world of scientific studies and work as well as in the world called society, for both science and society

---

14 Second Vatican Council, *Gaudium et Spes* (1965) n. 25

15 Cf. *Catechism of the Catholic Church*, n. 1912; John XXIII, *Pacem in terris* (1963)

belong to human life. Scientific activities and daily society can easily drift apart.

Firstly, because not every human being in society is interested in research and studies. From the part of science, an absent-minded professor is not just an unreal image.

Secondly, scientific work does not always turn out to be in favor of the common good, of the dignity of human beings. And society has not always used scientific results in a proper way, according to justice and peace.

Science and society, both belonging to mankind, need to be kept together. Therefore a student as a human being is called not to stand between science and society but rather to be a go-between. This call is not free of engagement.

Being a Christian and a bishop, I want to emphasize with regard to science and society, that the greater man's power and knowledge becomes, the father his individual and community responsibility extends, and every human activity is to correspond (according to the design and will of God) to humanity's true good (16).

To be a go-between, to be a living bridge between science and society you need a foundation. Finally, I want to mention or describe certain elements being building stones.

- a. It is of vital importance to keep reason and faith together. Faith does not consist of only emotions and feelings, but also involves the mind.
- b. In light of our faith as a gift of God, nurtured by reading Holy Scriptures, by constant prayer and receiving the sacraments, in light of this faith we are able to understand the dignity and vocation of a human person. Our dignity is rooted in our vocation: to be *imago Dei*, made in the image and likeness of God.
- c. The dignity of a human person requires the uprightness of a moral *conscience* (which is to say that it be in accord with what is just and good according to reason and the law of God).

---

16 *Gaudium et Spes* n. 35 [457]

- Because of this personal dignity, no one may be forced to act contrary to conscience; nor, within the limits of the common good, be prevented from acting according to it [...] (17).
- d. Convinced of the dignity of every human person, we have to deal with other people respectfully. Carrying out his specific *responsibility* a student or scientist brings together the fruits of science and the needs in our society, according to the common good (which always includes justice, peace, etc.).
  - e. In order to develop and to deepen these elements mentioned, especially during the specific period of study, the diocese of Breda recently decided to erect a new Catholic parish for students, a pastoral institution especially for students living in the territory of the diocese of Breda, i.e. the western part of Brabant and the province of Zeeland. This new personal, not territorial, parish will be called: Saint Paul.
  - f. Last but not least -speaking of building-stones- I want to mention above all our Lord Jesus Christ, “the stone rejected by the builders but which has proved to be the keystone” (18). He is the Word incarnate and the Risen Lord. By the power of the Holy Spirit He enables us to be aware of our human dignity and vocation always.
  - g. [And therefore a few questions to you: what does it mean to you: to be *Imago Dei*? How is your prayer life, being a busy student? Do you understand the importance of a good conscience? Do you have the courage to be a go-between, to start a dialogue in science and in society...]

+ J. van den Hende
Middelburg, 4 december 2008

---

17 *Compendium of the Catechism of the Catholic Church* (2005) n. 373

18 Acts of the apostles 4, 11

150 jaar Kathedraal Kapittel

Ongelofelijke blijdschap

Mgr. Vecchiotti, de internuntius in Den Haag, stuurde op 11 december 1858 een gelukwens aan Mgr. Van Hooijdonk, bisschop van Breda, over de oprichting van het kathedraal kapittel en uitte daarbij zijn ‘ongelofelijke blijdschap’. Nu, 150 jaar later, zijn wij hier samen met kanunniken, oud-kanunniken, de bisschop en emeriti-bisschoppen in dezelfde ‘ongelofelijke blijdschap’. Welkom u allen. Mathieu Ham, Anton Kamps en Lou Verver (laatstgenoemde was vanmiddag wel in de viering) hebben gemeld niet aan de maaltijd te kunnen deelnemen.

Oprichting kapittels

Met de oprichting van de vijf bisdommen - Utrecht, Haarlem, Breda, Roermond en 's-Hertogenbosch - was op 4 maart 1853 de Nederlandse Kerkprovincie wel een feit geworden, maar nog niet voltooid. Er moesten nog kapittels worden opgericht.

Voorstellen

Toen de voorstellen hiervoor door de bisschoppen waren opgesteld – het was ondertussen vier jaar later - ging Mgr. Van Vree, de toenmalige bisschop van Haarlem, naar Rome om de voorstellen persoonlijk aan de paus aan te bieden. Op 24 december 1857 schreef hij vanuit Rome aan de bisschop van Breda *“dat de voorstellen een gunstig onthaal gevonden hadden, dat de oprichting van de kapittels spoedig te verwachten was, en dat hijzelf zo snel mogelijk naar Nederland zou terugkeren, omdat hij, nu de zaak afgedaan was en bovendien nog ongesteld geworden was, zich in Rome dodelijk verveelde”*.

Apostolische brief

Zes maanden later - 23 juli 1858 - tekende Paus Pius IX de apostolische brief tot oprichting van de kapittels. Daarin staat: *“Uit eigen beweging en uit de volheid van ons Apostolisch ambt vertrouwen wij onze eerbiedwaardige broeders, de Aartsbisschop van Utrecht en de bisschoppen van Haarlem, Breda en Roermond de opdracht toe, dat ieder van hen, in onze naam en met een door ons verleende bevoegdheid in zijn bisdom, een kapittel opricht, dat zal bestaan uit slechts één waardigheid, acht kanunniken en onder hen één proost”*.

NB

- Die laatste zin *‘acht kanunniken en onder hen één proost* – zo blijkt later – was een schrijffout van de secretaris van de paus. Het ging immers niet om *‘acht kanunniken en onder hen één proost’* maar om *‘acht kanunniken én één proost’*.
- Opvallend is dat het bisdom ‘s-Hertogenbosch niet in de brief is genoemd, maar dat hangt samen met het gegeven – zo vond ik – dat aartsbisschop Mgr. Zwijsen als Apostolisch Administrator tevens het bisdom ‘s-Hertogenbosch bestuurde.

Oprichting kathedraal kapittel Breda

Toen intern een aantal verwickelingen waren opgelost (o.a. welke bonnetten de kanunniken zouden dragen - Breda koos voor de grote bonnet met vier punten -) richtte Mgr. Van Hooijdonk op 8 december 1858 het kathedraal kapittel op. Vandaag 150 jaar geleden. Ook de kapittels in Utrecht en ‘s-Hertogenbosch werden op gelijke datum opgericht, Haarlem was iets eerder (4 november 1858), Roermond enigszins later (10 februari 1859).

Taken kapittel

Sinds de nieuwe codex is de taak van het kapittel nu drievoudig:

1. Daar is eerst zijn liturgische functie: het getijdengebed en de viering van de Eucharistie. In de periode dat ik in het kapittel zit, is elke kapittelvergadering altijd zo begonnen, met het bidden van de getijden van het uur van de dag met aansluitend de viering van de Eucharistie.
2. De tweede taak is het opmaken van een voordracht van drie bisschopskandidaten, als de bisschoppelijke zetel vacant is. Meerderen van u hebben hieraan een bijdrage geleverd, in 1967 voor de opvolging van de plotseling overleden bisschop G. de Vet (27 maart 1967), voor de opvolging van Bisschop H. Ernst (1992) en voor de opvolging van Bisschop M. Muskens (2006).
3. Een derde taak die aan de kapittels in 1985 is toegevoegd is de canoniek bepaalde taak van het college van consultoren (CIC c. 502). Het gaat dan om twee zaken: om het meespreken in begroting en jaarrekening en wijziging in bestemming van het vermogen. Het gaat

ook om het tijdelijk bestuur van het bisdom te regelen door het aanstellen van een administrator als de bisschoppelijke zetel vacant is.

Toegevoegde taak

Er was een periode dat het kapittel nog een taak erbij vervulde: de taak van pastorale beleidsadviesing. Dit hing samen met het algemeen gevoerde beleid. Toen per 1 april 1970 de dertien dekenaten werden teruggebracht tot zes dekenaten en de dekens voltijds hun dekenfunctie vervulden, kwamen – ook door de keuze dat de dekens qualitate qua en durante munere kanunnik werden - dekens- en kapittelvergadering dicht bijeen. Lange jaren vergaderden één keer in de maand 's morgens na viering van getijden en Eucharistie de zg. dekensvergadering en 's middags met nagenoeg hetzelfde gezelschap (maar dan zonder de econoom, zonder het hoofd personeelszaken en zonder het hoofd van de persdienst) de kapittelvergadering. De ruimte tussen de morgen- en middagvergadering werd gevuld met het eten van erg warme saucijzenbroodjes (uitgezonderd als de kapittelvergadering op aswoensdag viel) en vooraf klaargemaakte boterhammen met krentenbrood achterop.

Taak teruggenomen

Toen met ingang van 1 januari 2000 bisschop Muskens de zes dekenaten terugbracht tot drie dekenaten, elk met een tweehoofdige leiding van deken en dekenaal coördinator, en de bisdomraad werd opgericht, werd de 'toegevoegde taak' van het kapittel, zijnde de pastorale beleidsadviesing neergelegd bij de bisdomraad. De huidige bisdomraad en het door bisschop Van den Hende opgerichte bisdombestuur vervult ten volle die functie van pastorale beleidsadviesing en, wat het bisdombestuur betreft, samen met de bisschop de beleidsbesluitvorming.

Vele kanunniken

Het voert in de tijd te ver en is ook ondoenlijk om alle kanunniken van de laatste 150 jaar te noemen. Wel kan ik dat van drie momenten: de oprichting, het honderdjarig jubileum en nu, het 150 jarig jubileum.

Het eerste kapittel werd gevormd door C.Oomen, pastoor te Princenhage en deken van Breda, hij was de proost – M.van den Sanden, pastoor van de Antoniusparochie te Breda - C. van der Veeke, president van het Groot Seminarie te Hoeven – C.van Leijsen, deken en pastoor van Ginneken - F.van den Kieboom, deken en pastoor van Etten - P.Werden, pastoor van de parochie H. Barbara te Breda - J.van Aken, pastoor van de parochie Maria Hemelvaart te Breda - F. Maes, pastoor van Beek - en P. Gabriël, professor aan het Groot Seminarie te Hoeven.

Het kapittel in 1958 – het honderdjarig jubileum – bestond uit: L.van Gils, president van het Groot Seminarie te Hoeven, hij was de proost - W. Koenraadt, vicaris-generaal - P. Sweere, rector van het pensionaat te Groot Zundert – P. Bouman, pastoor van Princenhage - A. Asselbergs rector van het gasthuis te Etten - J. Antonissen, rector van Mariaoord te Dongen - Th.van der Bom, pastoor van de St.Josephkerk te Breda - W. van der Maden, plebaan – en J. Plasschaert, president van het Groot Seminarie.

De leden van het huidige kapittel – die hier aanwezig zijn: Peter de Rooij, deken van het dekenaat Het Markiezaat - Wiel Wiertz, deken van het dekenaat De Baronie (ook pastoor) - Paul Verbeek, deken van het dekenaat Zeeland (ook pastoor) - Harry Lommers, kanselier van het bisdom (ook waarnemend pastoor), hij is de secretaris van het kapittel - Ronald van Bronswijk, pastoor van de parochies in de regio Dongemond - Paul de Maat, pastoor van de parochies op Walcheren - Walter Poppe, marist, pastoor van de parochies in Oost-Zeeuws-Vlaanderen - en ikzelf, vicaris-generaal, die de proost van het kapittel ben.

Samenstelling

De bisschop benoemt de kanunniken. Vaak vroeg de bisschop aan de kanunniken hem daarin te adviseren. In de laatste decennia zijn de vicaris en de dekens qualitate qua lid van het kapittel. Daarnaast is er bij voordracht tot benoeming altijd gekeken naar goede spreiding over het bisdom, wordt het Zeeuwse gedeelte van ons bisdom er ook in betrokken en zitten er ook priesters in het kapittel die in parochies werkzaam zijn, om de band met de dagelijkse pastorale praktijk te doen

behouden. En ook vertegenwoordigers van de religieuzen worden kanunnik, ook als teken van erkentelijkheid voor wat zij in ons bisdom vaak vele jaren en ook met vele mensen betekend hebben en betekenen: de scj-ers, de maristen, de montfortanen. Dank aan hen.

Dank

We kijken terug op een lange geschiedenis. Ze is langer dan wij kunnen terugkijken. Over de afgelopen decennia kunnen wij meespreken. Zelf heb ik altijd het gevoel gehad dat het kathedraal kapittel altijd een vertrouwde kring uit het presbyterium is geweest, rond de bisschop. Voorzover ik kan terugkijken was deze kring altijd gekenmerkt door hartelijkheid en wederzijds vertrouwen. Niet in het minst ook – letterlijk en figuurlijk *gevoed* - door de gastvrijheid die de bewoners en werkers van het bisschopshuis altijd aan de dag legden. Er is reden tot grote dank aan allen die ons voorgingen als kanunniken, aan de bisschoppen die met het kapittel een goede verhouding behielden en tegelijk zijn zelfstandigheid – waar nodig – eerbiedigden.

Tot slot

Veel is in de loop der jaren anders geworden, op het bisdom, in de parochies. Je hoort dat ook als je de kanunniken uit het verleden met hun functies hoort noemen. Veel is er veranderd. Het kapittel is gebleven. Daartoe zijn we vandaag samen, in dank aan God, in dank aan de velen die aan de kerk van Breda een bijdrage hebben gegeven, in dank aan de tien bisschoppen die ons bisdom in die 150 jaar heeft gehad. Alles, om tenslotte met Mgr. Vecchiotti (1858) te besluiten, is reden tot ‘ongeloofelijke blijdschap’, waarin wij hier samen zijn.

Vincent Schoenmakers, proost van het kathedraal kapittel.
8 december 2008

